

АНАЛИЗА УПОТРЕБЕ СИГУРНОСНОГ ПОЈАСА И КОРИШЋЕЊА МОБИЛНОГ ТЕЛЕФОНА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ СОКОЛАЦ У 2017. ГОДИНИ

ANALYSIS OF THE USE OF SAFETY BELTS AND USE OF MOBILE PHONE IN THE TERRITORY OF SOKOLAC MUNICIPALITY IN 2017

Резиме: Употреба сигурносног појаса у возилу представља једну од мера спречавања настанка тешких телесних или смртних повреда код учесника у саобраћају. У случају да дође до саобраћајне незгоде сигурносни појас ће смањити могућност настанка смртних повреда за 50% на предњим седиштима, а за чак 75% на задњим седиштима. Поред сигурносног појаса, јако важан индикатор безбедности саобраћаја је употреба мобилног телефона. Мобилни телефон представља уређај који возачима одвлачи пажњу и омета их у вожњи. У оквиру овог рада биће анализирано стање безбедности саобраћаја на територији општине Соколац на основу ова два индикатора. Такође, у оквиру рада ће се квантификовати ефекти кампање спроведене у мају у Републици Српској која се односила на употребу сигурносног појаса.

Кључне речи: сигурносни појас, мобилни телефон, Соколац, безбедност, саобраћај

Abstract: The use of the seat belt in a vehicle is one of the measures to prevent serious bodily or fatal injuries from traffic participants. In the event of a traffic accident, the seat belt will reduce the chance of fatal injury by 50% on the front seats, and by as much as 75% on the rear seats. In addition to the safety belt, a very important indicator of traffic safety is the use of a mobile phone. A mobile phone is a device that drives drivers and distracts them when driving. Within this paper, the state of traffic safety will be analyzed on the territory of the Municipality of Sokolac based on these two indicators. In addition, the results of the campaign conducted in May in the Republic of Srpska regarding the use of the security zone will be quantified in the work.

Keywords: safety belt, mobile phone, Sokolac, safety, traffic.

1. УВОД

Велики број истраживања везаних за употребу сигурносног појаса указују на значај овог индикатора у безбедности саобраћаја. Земље попут Аустрије, употребу сигурносног појаса мере од 60-их година прошлог века, док Холандија од 2010. године не бележи употребу сигурносног појаса (ИРТАД, 2015). Саобраћајне незгоде у којима долази до испадања путника из возила најчешће имају фаталне исходе, односно испадање човека из возила повећава вероватноћу настанка озбиљних повреда и могућност смртог исхода (Elvik et al., 2004). Према истраживањима NHTSA, спроведеним 2006. године, 75% путника који су испали из возила су преминули.

Да би сигурносни појас, али и сваки систем заштите учесника у саобраћају, пружио одговарајућу заштиту неопходно је употребљавати га правилно. Уколико се појас користи правилно, смањује ризик смртог страдања за 40% до 50%, за возача и сувозача, док за путнике на задњем сједишту смањује ризик смртог страдања од 25% до чак 75% (WHO, 2013). Из тог разлога је важно пратити употребу сигурносног појаса. Целој причи око сигурносног појаса доприноси и одступање од традиционалног приступа безбедности саобраћаја. Кроз деценију акције за безбедност саобраћаја, коју су покренуле Уједињене Нације дефинисани су различити циљеви у безбедности саобраћаја. Поред дефиниције циљева кроз број погинулих и повређених у саобраћају, дефинисане су и вредности индикатора како би се постигло жељено стање. Савремени приступ означава индикаторе безбедности саобраћаја као једне од главних параметара за сагледавање стварне ситуације у безбедности саобраћаја, али и дефинисању жељеног стања.

Поред сигурносног појаса важан индикатор и показатељ стања целокупног система безбедности саобраћаја је и број возача који у току управљања возилом користе мобилни телефон. Данас се живот човека не може замислити без свакодневне употребе мобилног телефона, међутим мобилном телефону није место у рукама возача у току вожње. Истраживања спроведена у САД показују да се

2013. године чак 28% свих телефонских разговора обави у току вожње, као и до податка да 10,6% од укупног времена вожње возачи проведу разговарајући на телефон (NHTSA, 2013). Наиме, употреба мобилног телефона током вожње опасна је колико и управљање возилом под дејством алкохола (Чичевић и Чубранић-Дородолац, 2013).

Имајући у виду све наведено, циљ овог рада јесте да испита употребу сигурносног појаса на свим сједиштима у возилу и употребу мобилног телефона у току вожње на територији Општине Соколац у 2017. години. Један од циљева овог рада јесте и да упоређи резултате добијене на територији Општине Соколац у истраживању спроведеном 2017. године и резултате истраживања из 2015. године.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање употребе сигурносних појасева и употребе мобилног телефона у току вожње од стране возача спроведено је 23. маја 2017. године, на територији Општине Соколац. Мјерење је извршено у два термина. Први термин, у којем је спроведено мерење употребе сигурносног појаса и употребе мобилног телефона у насељу, је од 09:00 до 12:00 часова. У другом термину, од 13:00 до 16:00 часова, мјерена употреба сигурносних појасева и употреба мобилног телефона ван насеља на подручју Општине Соколац.

Локација истраживања у насељу налази се у Улици цара Лазара, у близини броја 39. Друго мјерно мјесто, на путу ван насеља, налазило се на путу М-19, дионица 294, стационажа 10+150, познатије под називом Равна Романија. Овакав распоред локација мјерења је у циљу што репрезентативнијег узрока по оба индикатора за која се врши мјерење. Поред тога, ова места су одабрана за мерење 2015. године, па су аутори одлучили да истраживање спроведу на исти начин у циљу добијања података које је могуће поредити.

Циљ спроведеног истраживања је да за свако возило, обухваћено истраживањем, утврди пол возача, путника до возача и путника на задњем сједишту, употребу сигурносног појаса од стране возача, путника до возача и путника на задњем сједишту, употребу мобилног телефона од стране возача. Пошто технички није било изводљиво забележити свако возило у саобраћајном току, возила су бирања по принципу „случајног узорка“.

Укупан узорак прикупљен на оба мјерна мјеста, 2017. Године је 2.824 возила, од чега је у насељу забележено 1 334 возила забиљежено у насељу, а преосталих 1.490 возила је регистровано на путу ван насеља. Поред возача, истраживањем је обухваћено и 1.064 путника на мјесту до возача, као и 296 путника на задњем сједишту. Укупан узорак обухваћен истраживањем износи 4.184 испитаника. Подаци су унети и обрађени у MS Excel 2013.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У овом поглављу рада биће представљени резултати добијени мерењем које је спроведено у мају 2017. године. Поред тога у оквиру резултата ће бити приказани и резултати мерења употребе сигурносног појаса у возилима и употребе мобилног телефона од стране возача из 2015. године.

Резултати су приказани у Табели 1., при чему су одвојено приказани резултати за мушки и женски пол. Резултати су разврстани по мерним местима, тако да се једна од колона односи на резултате добијене мерењем у насељу, а друга на резултате мерења добијене ван насеља. За свако мерно место је додата и вредност индикатора која је забележена 2015. године. Вредности из 2015. године су систематизоване на исти начин, односно подељене по полу и мерном месту истраживања.

Истраживањем је утврђено да 38,78 % испитаника користи сигурносни појас на територији општине Соколац, када управља моторним возило, односно када у саобраћају учествују као возачи. У односу на истраживање из 2015. године примећено је да мањи број возача мушког пола користи сигурносни појас, односно употреба сигурносног појаса је у мају 2015. године износила 40,81 %, док је у мају 2017. године мања за више од 2 %. Када су у питању возачи женског пола, истраживањем је утврђено да 43,46 % возача женског пола користи сигурносни појас. Истраживањем је забележено значајно

смањење употребе сигурносног појаса од стране возача женског пола у односу на 2015. годину (за око 7 %).

Посматран је проценат употребе сигурносног појаса од стране путника до возача, односно сувозача. Истраживање је показало да 31,32 % путника до возача, мушког пола, користити сигурносни појас, док је за путнике на месту до возача женског пола тај проценат нешто већи и износи 37,35 %. Без обзира на пол путника на месту до возача уочено је значајно смањење употребе сигурносног појаса у односу на резултате добијене 2015. године, истраживањем је забележено смањење употребе сигурносног појаса за око 12%.

Када су у питању путници на задњем сједишту забележени су следећи резултати. Наиме, 7.06 % испитаника мушког пола користи сигурносни појас, док само 5,7 % путника на задњем седишту женског пола користи сигурносни појас. Резултати истраживања показују да путници на задњем седишту не користе појас у насељу, односно ниједан путник на задњем седишту обухваћен истраживањем није користио сигурносни појас на путу у насељу. На путу ван насеља је уочено повећање употребе сигурносног појаса од стране путника на задњем седишту у односу на 2015. годину.

Истраживање је показало да 4,91% возача мушког пола користити мобилни телефон у току вожње, док је тај проценат за возаче женског пола 2,90%. Истраживањем је утврђено да мањи проценат возача на територији општине Соколац користи мобилни телефон у односу на 2015. годину (Табела 1).

Табела 1. Резултати мерења употребе сигурносног појаса и употребе мобилног телефона

Пол	Мерно место	Насеље		Ван насеља		Укупно	
	Индикатор	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Мушкарци	% Употребе СП возач	8.92%	9.22%	72.69%	68.34%	40.81%	38.78%
	% Употребе СП сувозач	11.21%	7.28%	56.36%	55.36%	33.79%	31.32%
	% Употребе СП назад	8.20%	0.00%	13.17%	14.12%	10.69%	7.06%
	% Употребе телефона	10.17%	6.36%	3.41%	3.46%	6.79%	4.91%
Жене	% Употребе СП возач	16.88%	13.90%	83.61%	73.02%	50.25%	43.46%
	% Употребе СП сувозач	15.00%	9.03%	75.00%	65.67%	45.00%	37.35%
	% Употребе СП назад	3.85%	0.00%	4.32%	11.39%	4.09%	5.70%
	% Употребе телефона	10.39%	5.79%	4.92%	0.00%	7.66%	2.90%
Укупно	% Употребе СП возач	12.90%	11.56%	78.15%	70.68%	41.95%	39.26%
	% Употребе СП сувозач	13.11%	8.16%	65.68%	60.52%	40.42%	34.55%
	% Употребе СП назад	6.03%	0.00%	8.75%	12.76%	7.29%	6.40%
	% Употребе телефона	10.28%	6.08%	4.17%	1.73%	6.89%	4.76%

Истраживањем су утврђене значајне разлике у погледу употребе сигурносног појаса и употребе мобилног телефона у односу на мерно место. Када се посматра употреба појаса у насељу од стране свих путника у возилу добијени су поражавајући резултати. Само 11,56 % возача користи сигурносни појас у насељу, док није забележен ниједан путник на задњем седишту који користи сигурносни појас. Ван насеља сигурносни појас користи око 70% возача, око 60% сувозача и 12,76% путника на задњем седишту. Чак 6% возача у насељу у току вожње користи мобилни телефон, док је ван насеља забележено око 2% возача који у току вожње користе мобилни телефон.

Дакле, стање безбедности саобраћаја на територији општине Соколац, када је у питању употреба сигурносног појаса се значајно погоршало. Забележено је смањење употребе сигурносног појаса на свим местима у возилу. Најзначајније смањење забележено је код употребе сигурносног појаса на месту до возача. Такође, забележени су и различити резултати када су у питању мерна места. Возачи се много небезбедније понашају на путу у насељу, него на путу ван насеља. Истраживањем је

забележено да ниједан путник на задњем седишту, обухваћен истраживањем, није користио сигурносни појас док је ван насеља тај проценат нешто већи (Табела 1.)

4. ЗАКЉУЧАК

Иако је сигурносни појас једно од најзначајнијих средстава заштите у возилу, које у великој мери доприноси смањењу последица саобраћајних незгода, на територији општине Соколац су добијени поражавајући резултати. Станић и Петровић су и 2015. године указивали на лоше резултате употребе сигурносног појаса, при чему су указали не неколико мера које је могуће спровести како би се стање унапредило. Две године касније спроведено је слично истраживање које је показало да се на територији општине није урадило ништа како би се употреба појаса повећала.

С друге стране, 2017. године на територији цијеле Босне и Херцеговине, а тако и Републике Српске, почео је са применом нови закон који је у многоме поштрио санкције које се односе на неупотребу сигурносног појаса, али и употребу мобилног телефона у току вожње. Истраживање које је спроведено у мају 2017. године указује да и поред оштријих санкција возачи сигурносни појас не користе у већој мери, већ је показано сасвим супротно.

Поред тога, на територији Републике Српске у мају 2017. године спроведена је кампања која је за циљ имала повећање употребе сигурносног појаса у возилима. Кампања се спроводила у мају месецу на територији целе Републике Српске. Истраживање које су аутори спровели указује на пропусте у кампањи, односно указује да кампања на територији општине Соколац није постигла свој циљ, односно за очекивање је било да се ефекти кампање најбоље осете управо на крају кампање, међутим истраживање је показало значајан пад у проценту употребе сигурносног појаса уопште.

Спроведено истраживање указује на значајне проблеме са којима се у безбедности саобраћаја сусреће општина Соколац. Резултати истраживања су поражавајући, али указују на чињеницу да се на територији општине Соколац не ради довољно како би се унапредила безбедност саобраћаја. Поред тога, ако би се и хипотетички претпоставило да се овакво стање прелива на општине у суседству то указује на велики проблем безбедности саобраћаја на истоку Републике Српске. Резултате истраживања је пожељно користи приликом доношења мера унапређења безбедности саобраћаја на територији општине Соколац.

Мере које, поред кампања, треба спроводити јесу едукације становништва о значају свих система заштите у возилу и одговарајуће мере присиле. Такође, потребно је активно „водити битку“ за безбеднији саобраћај на територији општине Соколац, а не чекати да се стање само од себе уреди и унапреди.

5. ЛИТЕРАТУРА

- I. Чичевић С., Чубранић-Добродолац М., (2013). Употреба мобилних телефона током вожње, Саобраћајни факултет, Београд.
- II. Липовац, К.,(2008). Безбедност саобраћаја, ЈП Службени Лист СРЈ, Београд
- III. European Transport Safety Council (ETSC). (2001). Transport safety performance indicators, ETSC, Brussels.
- IV. World Health Organization (WHO), (2017). Global Status Report On Road Safety. Geneva, 22.
- V. World Health Organization (WHO), (2013). Global Status Report On Road Safety: Supporting A Decade Of Action. Geneva, 22.
- VI. U. S. Department of Transportation, National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA), (2013). Impact of Hand-Held And Hands-Free Cell Phone Use on Driving Performance and Safety-Critical Event Risk. Washington.